

Janusz Podzielny
Uniwersytet Opolski, Wydział Teologiczny
<https://orcid.org/0000-0001-5907-4256>

Sigrid Müller, Piotr Jan Morciniec (red.),
Sexualpädagogik. Anregungen zum
Weiterdenken.
Sexuality Education. Stimuli for Further
Reflection,
Facultas, Wien 2021, ss. 197.

Zmiany w zakresie edukacji seksualnej, jakie dokonują się w ostatnim czasie – zwłaszcza gdy idzie o treść tych zajęć proponowanych w przedszkolach lub szkołach – prowadzą do wielu napięć w społeczeństwie. Ów spór światopoglądowy związany jest m.in. z dyskusyjnymi wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), które zostały zawarte w dokumencie pt. „Standardy edukacji seksualnej w Europie. Podstawowe zalecenia dla decydentów oraz specjalistów zajmujących się edukacją i zdrowiem” z 2010 r. Dla wielu konserwatystów standardy te stały się przejawem seksualizacji dzieci i młodzieży oraz naruszania praw wychowawczych rodziców. Z kolei bardziej liberalnie nastawieni odbiorcy twierdzili, że dokument ten nie jest kontrowersyjny, mając za cel przede wszystkim nauczenie dzieci i młodzieży stawiania oraz szanowania granic swej intymności.

W tym kontekście należy stwierdzić, iż recenzowana publikacja pt. „Pedagogika seksualna. Sugestie do dalszej refleksji” wpisuje się w przestrzeń bardzo gorącej i aktualnej dyskusji w społeczeństwie, państwie i Kościele. Chodzi w niej bowiem o poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, jaka edukacja seksualna jest obecnie najbardziej odpowiednia dla dzieci i młodzieży. Odpowiedź na to pytanie próbują uzyskać autorzy sześciu artykułów oraz jednego raportu, które wchodzi w skład omawianej książki. Trzeba nadmienić, iż ta monografia zbiorowa stanowi trzeci już tom serii, zatytułowanej „Bioetyka w dyskusji”, wydawanej

w ramach działalności Stowarzyszenia Bioetyków Europy Środkowej (BCE). Celem tego przedsięwzięcia jest przede wszystkim zaopatrywanie współczesnego czytelnika w materiały służące refleksji na temat najbardziej godziwego rozwiązywania dylematów dotyczących życia.

W artykule wprowadzającym w treść recenzowanej publikacji jej redaktorzy, tj. Sigrid Müller z Uniwersytetu Wiedeńskiego oraz Piotr Morciniec z Uniwersytetu Opolskiego, omawiają z perspektywy teologiczno-etycznej zagadnienie pedagogiki seksualnej, jej konieczność oraz stojące przed nią wyzwania (s. 7-32). Pedagogika seksualna jawi się tu w kontekście obszarów napięć normatywnych, zwłaszcza pomiędzy świeckimi a chrześcijańskimi jej nurtami. Mimo wszystko jednak autorzy wskazują na wiele wspólnych celów oraz podstawowych zasad, jakie winny przyświecać zarówno świeckiej, jak i katolickiej pedagogice seksualnej. Chodzi tu przede wszystkim o całościowe podejście do człowieka, które zawiera w sobie również odniesienie do wartości ludzkiej seksualności. W tym zaś bardzo ważna rola przypada etyce seksualnej, która powinna być zintegrowana ze wszystkimi obszarami ludzkich działań.

Drugi tekst zawarty w omawianej książce nosi tytuł: „Holistyczna edukacja seksualna. Tło, wyjaśnienie terminologii oraz centralne aspekty europejskich standardów edukacji seksualnej WHO-Europe” (s. 33-58). Autorem tego artykułu jest Olaf Kapella, pedagog seksualny z Wiednia, będący także ekspertem w tym zakresie w Biurze Regionalnym Światowej Organizacji Zdrowia w Europie. Kapella akcentuje w swym tekście, iż dzieci i młodzież powinny być możliwie jak najwcześniej przygotowywane do radzenia sobie z sobą, swym ciałem i jego zdrowiem, a także ze swą seksualnością. W tym celu, zdaniem autora artykułu, pomocne stają się standardy edukacji seksualnej, opracowane przez Biuro Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) w Europie wraz z Federalnym Biurem ds. Edukacji Zdrowotnej (BZgA) w Niemczech w 2010 r. Jako osoba zaangażowana w tworzenie tych wytycznych, Kapella oczywiście pochwała ów dokument i zawartą w nim koncepcję wychowania seksualnego, obejmującą m.in. przekaz informacji na temat: środków antykoncepcyjnych, orientacji seksualnej, praktyk seksualnych, prewencji przemocy seksualnej czy różnorodności płci. Takie „całościowe” rozumienie edukacji seksualnej pomaga bowiem, jego zdaniem, w kształtowaniu pozytywnego podejścia młodych ludzi do swej seksualności.

W trzecim artykule zamieszczonym w recenzowanej publikacji Ali Ghandour, teolog islamski z Uniwersytetu w Monastyrze, przybliży zagadnienie edukacji seksualnej z perspektywy muzułmańskiej (s. 59-75). Ów temat, jak podkreśla autor, spotyka się z uprzedzeniami wśród samych wyznawców islamu, którzy są w tej materii dość podzieleni. Ghandour zarysowuje w swym tekście perspektywę historyczną omawianej problematyki, dzieląc ją na dwa zasadnicze eta-

py: czasy do XIX stulecia oraz czasy nowożytne i współczesne. Ponadto autor zastanawia się nad kwestią, czy w ogóle istnieje coś takiego jak muzułmańskie wychowanie seksualne, stawiając zwłaszcza akcent na jego legitymizacji z perspektywy wyznawców islamu.

Czwarty tekst wchodzący w skład omawianej monografii zbiorowej dotyczy tematu seksualności i edukacji seksualnej w judaizmie (s. 77-103). Autorka tego artykułu, Julija Koš z Zagrzebia, zaznacza już na wstępie, że judaizm stanowi kulturę i religię, która od około 3500 lat zawiera niezwykle stałe i ugruntowane normy dotyczące kultu i życia. Ortodoksyjny nurt judaizmu w odniesieniu do ludzkiej seksualności odwołuje się do podstawowych praw zawartych w Biblii (zwłaszcza w Torze) oraz objaśnionych przez Talmud. Koš wskazuje tu zwłaszcza na dość jednoznaczne rozróżnienie pomiędzy rolą mężczyzny a kobiety, zakaz współżycia pozamałżeńskiego czy też aktów homoseksualnych. Natomiast inaczej te kwestie postrzegają liberalne, reformowane kręgi żydowskie. Ignorują one bowiem, zdaniem autorki tekstu, tradycyjne prawa, traktując je jako przestarzałe, a zarazem są otwarte na współczesne, często awangardowe trendy w odniesieniu do ludzkiej seksualności i wychowania seksualnego.

W kolejnym, piątym artykule, który został umieszczony w recenzowanej publikacji, Rupert Grill, teolog z Uniwersytetu Wiedeńskiego, przedstawia katolicką perspektywę pedagogiki seksualnej (s. 105-129). Zdaniem tego autora, dzisiejsze pluralistyczne społeczeństwo – w tym i wielu katolików – spogląda na katolicką etykę seksualną z dużym sceptycyzmem, traktując ją jako mało pomocną. Grill zastanawia się w związku z tym, w jakim stopniu pontyfikat papieża Franciszka przyczyni się do zmiany perspektywy – z tej normatywnej i zakazującej na towarzyszącą i wzmacniającą człowieka w jego konkretnej rzeczywistości. Zauważa on bowiem z jednej strony zbliżenie wypowiedzi nauczycielskich Kościoła (zwłaszcza adhortacji *Amoris laetitia*) w stosunku do współczesnej pedagogiki seksualnej, z drugiej zaś – dostrzega pewne istotne różnice i pytania otwarte (jak np. podejście do homoseksualizmu, transseksualizmu czy genderyzmu). Biorąc to pod uwagę, wiedeński teolog podejmuje na koniec teologiczno-etyczną refleksję dotyczącą wychowania seksualnego, które w jego ujęciu powinno być przede wszystkim związane ze wzrostem osobowym. Albowiem tylko wówczas miłość, partnerstwo i seksualność przyczyniają się do koniecznej stabilizacji własnej tożsamości.

Szósty tekst w omawianej książce nosi tytuł „Przyszłość katolickiej pedagogiki seksualnej na przykładzie rozwoju seksualnego oraz spełnionej seksualności młodych katolickich kobiet” (s. 131-149). Autorką tego artykułu jest Karen Ross, teolożka z *Marquette University* w Stanach Zjednoczonych. Prezentuje ona wyniki przeprowadzonych przez siebie badań, dotyczących oddziaływania ka-

tolickiej edukacji seksualnej na rozwój seksualny młodych katoliczek (między 18. a 25. rokiem życia) w USA. Wyniki wywiadów jakościowych zrealizowanych przez Ross pokazują, że pedagogika seksualna Kościoła katolickiego w Stanach Zjednoczonych nie odpowiada dziś potrzebom i życzeniom wielu młodych kobiet. Dlatego, zdaniem autorki artykułu, trzeba poradzić sobie z istniejącą obecnie rozbieżnością pomiędzy rzeczywistym życiem kobiet a ideałami, w myśl których są one wychowywane w katolickiej tradycji. Albowiem dzięki temu będzie można rozwijać oraz kształtować wyzwalające i odpowiednie pedagogiki seksualne.

Na końcu recenzowanej publikacji zamieszczono jeszcze jeden artykuł, który stanowi swego rodzaju „raport terenowy” z zebranych przez autora doświadczeń i obserwacji. Lucas Dinter, zaangażowany w pracę pastoralną w szkołach na terenie archidiecezji monachijskiej w Niemczech, zatytułował swój tekst: „Przeseksualizowana młodzież? Seksualność młodzieży w czasach mediów społecznościowych oraz pornografii internetowej” (s. 153-189). Autor podkreśla, że seksualność młodzieży zawsze stanowiła płaszczyznę konfrontacji międzypokoleniowej. Dziś jest podobnie, choć Internet i media społecznościowe – z takimi fenomenami, jak np. sexting czy grooming – stanowią niewątpliwie nowe wyzwania w kontekście rozwoju ludzkiej seksualności. Mimo wszystko jednak Dinter kategorycznie sprzeciwia się tezie, iż dzisiejsza młodzież jest przeseksualizowana. Jego zdaniem, potrzebuje ona tylko w konfrontacji ze swą seksualnością wsparcia i towarzyszenia osób godnych zaufania, zarówno ze szkoły, jak i domu rodzinnego.

Podsumowując, należy stwierdzić, że kolejna już monografia zbiorowa, zredagowana przez Sigrid Müller oraz Piotra Morcińca w serii „Bioetyka w dyskusji”, tym razem dotycząca tematu edukacji seksualnej, stanowi ciekawą i potrzebną lekturę. Prezentuje ona bowiem międzyreligijne oraz interdyscyplinarne podejście do tej ważnej problematyki. Jeśli chodzi o formalną stronę recenzowanej książki, nie budzi ona zastrzeżeń. Wszystkie artykuły (4 w języku niemieckim oraz 3 w języku angielskim) zostały poprzedzone dwujęzycznym streszczeniem, a zamknięte spisem wykorzystanych pozycji bibliograficznych. Ponadto na końcu monografii zawarte zostały również dwujęzyczne notki biograficzne poszczególnych autorów. Gdy idzie o aspekty merytoryczne tej publikacji, trzeba podkreślić, iż współtworzyli ją specjaliści z zakresu teologii katolickiej, muzułmańskiej, judaistycznej, a także z dziedziny pedagogiki i psychologii. Wydaje się jednak, iż publikacja ta została zdominowana przez spojrzenie na temat edukacji seksualnej, jakie prezentuje zwłaszcza Świat Zachodni. Zabrakło w niej zaś spojrzenia teologów czy pedagogów z kręgu Europy Środkowej czy Wschodniej. Wielu z nich dostrzega bowiem pewne niebezpieczeństwa w świeckich propozycjach

wychowania seksualnego (np. w standardach edukacji seksualnej WHO). O tym natomiast nie dowiemy się z recenzowanej książki. Niemniej jednak stanowi ona interesujące studium, szczególnie gdy chodzi o międzyreligijny kontekst wychowania seksualnego dzieci i młodzieży.